

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії аграрних наук України, заслуженого юриста України Курила Володимира Івановича – на дисертацію Шорського Павла Олександровича на тему: «Інформаційно-правове забезпечення сфери агропромислового комплексу України», що подана на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – Адміністративне право і процес; фінансове право, інформаційне право

Актуальність теми. Аналіз змісту дисертації та наукових праць Шорського Павла Олександровича дає підстави зробити висновок про актуальність обраної теми, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і висновків, які виносяться на захист. Обрана дисертантом тема дослідження є своєчасною та інноваційно спрямованою, оскільки торкається широкого кола проблем адміністративного права, інформаційного регулювання та цифрової трансформації публічного управління. Автор справедливо наголошує, що агропромисловий комплекс виступає не лише ключовою складовою національної економіки, а й критично важливим елементом продовольчої безпеки держави. В умовах воєнного стану, глобальних викликів і євроінтеграційних процесів перед Україною постає важливе завдання – адаптація системи інформаційно-правового забезпечення аграрної галузі до сучасних європейських стандартів управління, прозорості та підзвітності. Незважаючи на наявність окремих реформ у сфері цифровізації та публічного адміністрування, процес формування цілісної моделі інформаційно-правового регулювання аграрного сектору перебуває лише на етапі становлення. Саме тому ця проблематика має високу наукову й практичну значущість, зумовлюючи потребу у ґрунтовному теоретико-прикладному аналізі та розробленні ефективних адміністративно-правових механізмів забезпечення

сталого розвитку агропромислового комплексу України.

Важливим є те, що дисертант не обмежується суто галузевим аналізом, а розглядає інформаційно-правові відносини через призму публічного адміністрування, національної безпеки та цифровізації. Зосереджуючи увагу на фрагментарності правового регулювання, недостатній відкритості аграрних даних і проблемах електронного врядування, автор демонструє комплексне розуміння глибинних причин нормативних прогалин та необхідності їх системного усунення. Такий підхід свідчить про глибоку наукову мотивацію та обґрунтованість вибору теми.

Окремо заслуговує на увагу і те, що дослідження поєднує елементи: 1) інформаційного, 2) адміністративного, 3) фінансового права. Це розширює можливості для формування нової доктрини інформаційно-правового забезпечення в АПК, орієнтованої на принципи верховенства права, прозорості та належного врядування. Отже, актуальність теми підтверджується як практичною потребою держави в ефективному правовому інструментарії, так і теоретичною цінністю для розвитку сучасної науки адміністративного та інформаційного права.

Нагальність відповідного напряму наукового пошуку зумовлюється не лише його значною прикладною цінністю та потенціалом для оптимізації правотворчої й правозастосовної діяльності (зокрема через імплементацію сучасних, апробованих у європейській практиці, адміністративно-правових механізмів регулювання інформаційних процесів в аграрній сфері), але і його загальногалузевим потенціалом. Адже саме у площині інформаційно-правових відносин в агропромисловому комплексі найбільш виразно проявляється взаємодія публічно-управлінських, економічних та цифрових інструментів, що створює унікальні умови для комплексного дослідження. Такий підхід дозволяє не лише поглибити наукове розуміння природи інформаційного забезпечення в АПК, але й виробити універсальні підходи, які можуть бути використані для вдосконалення адміністративного регулювання у суміжних секторах публічного управління.

Отже, актуальність обраної для науково-правового дослідження проблематики обумовлюється як загальною потребою удосконалення теоретико-правових засад інформаційно-правового та адміністративно-правового регулювання у сфері агропромислового комплексу, так і особливостями інформаційного забезпечення управлінських процесів у цій галузі. Вищезазначене свідчить про цінність наукового дослідження П. О. Шорського та не викликає сумніву щодо своєчасності дисертаційної роботи «Інформаційно-правове забезпечення сфери агропромислового комплексу України». За своїми глибиною, проблемністю, суспільною і науковою значимістю обрана тема цілком відповідає проблематиці докторської дисертації зі спеціальності 12.00.07 – Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційній роботі «Інформаційно-правове забезпечення сфери агропромислового комплексу України» автором здійснено самостійне, цілісне, концептуальне та системно вибудоване дослідження складного міжгалузевого правового явища, що поєднує інформаційні, адміністративно-правові, фінансово-правові аспекти. Структура, логіка викладу, а також глибина аргументації свідчать про високу ступінь наукової обґрунтованості положень, висновків і практичних рекомендацій, які мають не лише теоретичну, а й значну прикладну цінність для розвитку вітчизняного адміністративного, інформаційного та аграрного законодавства в умовах євроінтеграційних трансформацій.

Структура дисертаційної роботи відповідає заявленим цілям і завданням дослідження, забезпечуючи послідовне й логічно виважене розкриття проблематики інформаційно-правового забезпечення агропромислового комплексу України. Така побудова дозволила автору системно проаналізувати основні теоретичні та прикладні аспекти правового регулювання інформаційних процесів у сфері АПК, узгодити положення кожного розділу з метою дослідження, а також простежити цілісний творчий задум дисертанта – від концептуального осмислення категорій «інформаційно-правове регулювання», «інформаційно-

правове забезпечення» та «інформаційна безпека агропромислового комплексу» до формулювання практичних пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правових механізмів. Послідовність викладу та узгодженість змістових блоків роботи свідчать про високий рівень науково-правової культури дослідника й дозволяють повною мірою оцінити наукову новизну та практичну значущість сформульованих ним висновків і рекомендацій.

У вступі дисертації вдало обґрунтована актуальність теми дослідження, визначені його об'єкт, предмет, мета і завдання, зв'язок із науковими програмами, методологічні основи, аргументовані наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, що забезпечує цілісність і логічну завершеність дослідження. Аргументація наукової новизни викладена послідовно, з чітким окресленням відмінності авторських положень від наявних у науці адміністративного та аграрного права концепцій. Практичне значення результатів підкріплене розробленими рекомендаціями щодо удосконалення правового регулювання та державної політики у сфері цифровізації аграрного сектору.

Перший розділ дисертації має фундаментальний характер і демонструє високий рівень теоретичного опрацювання проблеми. Автором здійснено глибокий аналіз сутності та змісту інформаційно-правового регулювання в аграрній сфері, визначено його структуру, мету, завдання й принципи функціонування. Власна концепція правової природи цього явища базується на інтеграції публічно-правових і технологічних підходів, що дозволяє розглядати аграрну інформацію як окремий об'єкт правового регулювання. Висновки про подвійний – інформаційний та правовий – характер регулювання відзначаються теоретичною оригінальністю й відповідають сучасним тенденціям розвитку інформаційного права.

Слід позитивно оцінити історико-правовий та етимологічний аналіз основних категорій, що свідчить про глибоке опрацювання джерельної бази. Використання порівняльно-правового методу, системного, історико-правового, формально-юридичного й структурно-функціонального аналізу дало змогу

автору побудувати логічну модель розвитку інформаційно-правових відносин у сфері АПК. Висновки першого розділу належно обґрунтовані та узагальнені, що свідчить про методологічну зрілість дослідження.

Другий розділ присвячено аналізу інституційної системи суб'єктів публічної адміністрації, які забезпечують реалізацію державної інформаційної політики у сфері АПК. Автор послідовно розкрив структуру, форми й методи діяльності відповідних органів, визначила їх компетенцію та правовий статус, що дозволило сформулювати цілісне бачення інституційної архітектури інформаційно-правового забезпечення. Автором обґрунтовано тезу про взаємозалежність ефективності публічного управління в аграрній сфері та якості інформаційно-правових механізмів. Висновки цього розділу мають беззаперечне практичне значення, оскільки спрямовані на підвищення прозорості, координації та результативності діяльності публічних інституцій.

Позитивним аспектом є докладний порівняльно-правовий аналіз інституційних моделей України та держав Європейського Союзу, насамперед Польщі, що дало змогу виявити спільні та відмінні риси організації управління інформаційними ресурсами у сфері АПК. Авторські висновки щодо необхідності посилення кібербезпеки, інтегрованості державних реєстрів і запровадження методів заохочення до цифровізації аграрного виробництва відзначаються високим ступенем обґрунтованості й актуальності для державної політики.

У третьому розділі дисертації здійснено комплексний аналіз механізму нормативно-правового регулювання у сфері агропромислового комплексу. Обґрунтування поняття «механізм нормативно-правового регулювання АПК» як системи засобів, процедур і правових інститутів, через які держава здійснює управлінський вплив, має суттєву наукову новизну. Розподіл елементів цього механізму на обов'язкові та факультативні надає роботі системності та логічної завершеності. Увага до державних цільових програм, їх юридичної природи та інформаційної складової свідчить про комплексний підхід і вміння дисертанта поєднувати нормативний та управлінський аспекти правового аналізу.

Високий ступінь аргументованості виявляється також у розкритті ролі правозастосування, фінансово-правового забезпечення та судової практики. Автор переконливо доводить, що ефективність регуляторної політики у сфері АПК залежить від узгодженості між адміністративними процедурами, судовим контролем і правовими механізмами фінансової підтримки аграрних суб'єктів. У роботі простежується цілісне бачення функціонування механізму правового регулювання як системного елемента публічного управління.

Четвертий розділ присвячений дослідженню адміністративної відповідальності у сфері АПК. Автор послідовно розкриває підстави, склад і функціональне значення цього інституту, демонструючи глибоке розуміння його профілактичної та правозахисної ролі. Висновки щодо специфіки аграрних правопорушень, їх сезонності, технологічної зумовленості та значущості для продовольчої безпеки держави мають теоретичну цінність і практичну релевантність. Поділ підстав адміністративної відповідальності на юридичні, фактичні й процесуальні, а також наголос на важливості електронних систем фіксації правопорушень, є вагомим внеском у розвиток адміністративно-деліктної складової доктрини. Висновки цього розділу підтверджуються аналізом чинного законодавства адміністративного права України та практики Європейського суду з прав людини, що засвідчує глибину наукової аргументації. Дослідження відзначається системністю, ретельністю добору нормативного матеріалу та здатністю автора критично оцінювати діюче правове регулювання.

П'ятий розділ має концептуальний і прикладний характер. Автор запропонував комплекс практичних рекомендацій щодо вдосконалення інформаційно-правового забезпечення АПК України, які базуються на порівняльно-правовому аналізі європейського досвіду, зокрема принципів і механізмів Спільної аграрної політики ЄС. Дисертантом обґрунтовано доцільність адаптації механізмів сталого розвитку, екологізації («озеленення»), цифрової прозорості та соціальної орієнтованості аграрної політики до українських реалій. Розроблені пропозиції мають нормативно-правовий,

реалістичний і прикладний характер, зокрема щодо створення національної системи управління аграрними даними, гармонізації законодавства з актами ЄС, запровадження електронних публічних реєстрів і посилення публічного контролю.

Додаткової позитивної оцінки заслуговує те, що дисертант не обмежився теоретико-доктринальним осмисленням проблематики, а довів прикладну спроможність своїх висновків через підготовку конкретних нормотворчих пропозицій. Зокрема, розроблений проєкт змін до Закону України «Про сільськогосподарський перепис» фактично пропонує перехід від епізодичного збирання відомостей до цифрово організованої моделі електронного й безперервного перепису, що базується на державній інформаційній системі, узгодженні потоків даних із реєстрів, електронної звітності та геоінформаційних джерел і, як наслідок, забезпечує регулярну актуалізацію даних, необхідних для публічного адміністрування та прийняття управлінських рішень у аграрній сфері. Водночас проєкт змін до Закону України «Про Державний земельний кадастр» є змістовно важливим кроком до формування спеціального інформаційно-правового режиму стратегічних земель агропромислового комплексу, а саме дисертантом запропоновано визначальні понятійні підходи, окремий інформаційний контур у кадастрі та вимоги до системного обліку й моніторингу таких земель, а також до публічного доступу до узагальнених даних, що дозволяє пов'язати електронно-кадастрову інформацію з пріоритетами продовольчої безпеки та сталого розвитку держави.

Варто відзначити високий рівень логічної узгодженості між теоретичними положеннями, викладеними у перших розділах, та практичними рекомендаціями, поданими у фінальній частині дослідження. Така послідовність свідчить про глибоке розуміння дисертантом внутрішньої логіки правового регулювання аграрної сфери в умовах цифрової трансформації.

Усі положення, висновки та пропозиції, сформульовані в дисертації, мають чітке наукове підґрунтя, підтверджені аналізом великого обсягу нормативно-правових актів, міжнародних документів, статистичних матеріалів

і практики публічного адміністрування. Робота вирізняється науковою добросовісністю, системним підходом і послідовністю аргументації. Зміст висновків відповідає поставленим завданням, а рекомендації відзначаються практичною спрямованістю та здатністю до імплементації у вітчизняну правову систему.

Отже, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертації є високим. Автору вдалося розкрити складну проблематику інформаційно-правового забезпечення агропромислового комплексу України на міжгалузевому рівні, поєднати теоретичну глибину з практичною результативністю, а також сформулювати нові наукові підходи, що мають значення для подальшого розвитку адміністративного, інформаційного та фінансового права України.

Завершується робота узагальненими висновками, в яких відображені основні положення дисертації, окремо представлений додаток – Проект Концепції інформаційного забезпечення агропромислового комплексу до 2030 року, яка має стати важливим досягненням у формуванні нової моделі управління аграрними даними, яка поєднує правову визначеність, технологічну сумісність та організаційну інтегрованість. Прийняття Концепції, спрямованої на вирішення вищенаведених проблем шляхом запровадження в Україні інтегрованої моделі інформаційного забезпечення агропромислового комплексу, засвідчить готовність України до послідовного застосування міжнародних стандартів й принципів належного врядування в аграрній сфері, відповідального ставлення до виконання внутрішніх і міжнародних зобов'язань, а також посилення професійної спроможності публічної адміністрації на національному, регіональному та місцевому рівнях у забезпеченні продовольчої безпеки та конкурентоспроможності українського агросектору.

Джерельна база дисертації включає понад 300 наукових праць та нормативно-правових актів. З досліджуваної проблеми проаналізовано законодавство України (чинне та в ретроспективному аспекті), міжнародну правову базу, правозастосовну практику, опрацьовано значну кількість наукових

праць з адміністративного, інформаційного, фінансового, податкового права тощо.

Зваженість використаних методів пізнання та наукова новизна одержаних результатів. Методологічна база дисертаційного дослідження вирізняється системністю та міждисциплінарним підходом, що забезпечує повноту, об'єктивність і достовірність наукових висновків. Автор вдало поєднав загальнонаукові, спеціально-правові та галузеві методи аналізу, що дозволило комплексно дослідити інформаційно-правові процеси у сфері агропромислового комплексу. Зокрема, діалектичний метод застосовано для розкриття закономірностей становлення та розвитку інформаційних відносин у контексті цифрової трансформації сфери АПК. Історико-правовий підхід використано для простеження еволюції нормативного регулювання від систем державного обліку до сучасних електронних платформ управління аграрними ресурсами. Системно-структурний і логіко-юридичний методи дали змогу розкрити внутрішню будову адміністративно-правового механізму інформаційного забезпечення АПК, визначити його елементи, виявити суперечності у чинному законодавстві та сформулювати пропозиції щодо їх усунення. Порівняльно-правовий аналіз став важливим інструментом для вивчення досвіду Європейського Союзу у сфері цифровізації аграрного управління, відкритих даних і публічного контролю. Використання методу моделювання дозволило авторці запропонувати власну концепцію цифрового адміністративного хабу АПК, а соціологічні та статистичні методи – узагальнити емпіричний матеріал щодо функціонування державної аграрної політики та інституційної взаємодії у цій сфері. Комплексне застосування зазначених підходів забезпечило наукову новизну та практичну цінність отриманих результатів, сприяло формуванню ґрунтовних висновків і рекомендацій щодо вдосконалення інформаційно-правового забезпечення агропромислового комплексу України.

Переходячи до оцінки новизни положень і висновків дисертації слід відзначити, що у дослідженні П. О. Шорського порушені нерозроблені раніше наукові й практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати, виробити ряд корисних пропозицій і, що найважливіше, сформулювати

концепції інформаційного забезпечення агропромислового комплексу, зі своєю узгодженою термінологією, та ціннісними орієнтирами. Новизна дисертації проявляється і у досліджуваних проблемах, і в підходах до їх опрацювання, і в запропонованих способах їх розв'язання. У роботі вперше здійснено спробу цілісного осмислення інформаційно-правового виміру публічного управління аграрно--промисловою сферою в умовах цифрової трансформації, необхідності забезпечення продовольчої безпеки та формування відкритої, захищеної й ефективної аграрної інформаційної екосистеми. Уперше науково обґрунтовано поняття «механізм нормативно-правового регулювання суспільних відносин у сфері агропромислового комплексу» як єдиної системи правових засобів, за допомогою яких здійснюється впорядкування суспільних відносин у галузях сільськогосподарського виробництва, харчової та переробної промисловості, а також гарантування продовольчої безпеки держави. Розкрито його структурну побудову як сукупність обов'язкових і факультативних елементів, що забезпечують реалізацію державної політики у відповідній сфері. Запропоновано та обґрунтовано теоретико-методологічну модель концепції інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу як системи суспільних відносин, пов'язаних із процесами створення, обробки, поширення, зберігання та захисту інформації в аграрній діяльності. На основі аналізу правозастосовної практики охарактеризовано ключові функції інформаційно-правового забезпечення агропромислового комплексу, серед яких визначено регулятивну, контрольну, охоронну, інтегративну та просвітницьку, а також розкрито форми й методи інформаційно-правового забезпечення як організаційно-правові способи діяльності уповноважених органів, спрямовані на реалізацію адміністративно-правових завдань у сфері публічного управління суспільними відносинами в сфері АПК. Автор виокремив інституційний вимір інформаційно-правового забезпечення агропромислового комплексу як систему суб'єктів публічного адміністрування, діяльність яких забезпечує інформаційну підтримку функціонування галузі та запропонував наукове визначення засобів забезпечення інформаційно-правового регулювання як інструментів реалізації інформаційно-

правових норм у діяльності органів публічного управління та визначено систему інформаційно-правових запобіжників протидії рейдерству в аграрній сфері, що охоплює нормативне закріплення процедур захисту прав власності.

Видається нагальним відмітити, що для представленої роботи є характерною одна показова гносеологічна властивість якісної наукової праці: породження в свідомості читача-рецензента запитань та пізнавальних задач і подальше їх вирішення в процесі розкриття змісту дисертації, створюється можливість ознайомитися не лише із найціннішими результатами наукової діяльності автора, але й «побачити» динаміку його дослідницьких гіпотез, доказів та концептуальних рішень.

Дисертант використав результати більшості фундаментальних праць, присвячених обраній темі дослідження. Належно витримані вимоги до коректності, доцільності та доречності посилань.

Погоджуючись із загальною концепцією рецензованої дисертаційної роботи, констатуємо правильність і важливість конкретних положень, які виносяться на захист, хотілося б звернути увагу і на окремі дискусійні аспекти роботи, а саме положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування, зокрема:

1. У підрозділах 1.1 та 1.2 розділу 1 дисертації, де аналізуються теоретичні засади та понятійно-категоріальний апарат інформаційно-правового забезпечення агропромислового комплексу, потребує уточнення співвідношення понять «інформаційно-правове забезпечення» та «інформаційно-правове регулювання». У роботі вони вживаються як взаємопов'язані, проте не завжди чітко простежується їх функціональна відмінність: перше — як інструмент управлінського впливу й організаційного супроводу інформаційних процесів, друге — як процес нормотворення і правозастосування. Це зумовлює певну термінологічну невизначеність, особливо при характеристиці організаційно-правових форм діяльності суб'єктів публічного управління у сфері АПК.

2. У підрозділах 2.1 та 2.2 розділу 2 дисертаційного дослідження, присвячених аналізу структурно-функціонального механізму інформаційно-правового забезпечення та форм і методів діяльності суб'єктів публічної адміністрації, недостатньо розкрито практичний аспект реалізації запропонованої теоретико-методологічної моделі інформаційно-правового регулювання. Хоча автор обґрунтовано окреслює її елементи, принципи та чинники формування, у роботі бракує більш конкретних механізмів імплементації цієї моделі в систему публічного управління або її адаптації до чинного адміністративного законодавства.

3. У підрозділі 2.3 розділу 2 дисертації, де досліджується функціональний зміст інформаційно-правового забезпечення агропромислового комплексу, дискусійним видається запропонований підхід до визначення функцій цього інституту. Автор обґрунтовує наявність просвітницької функції, однак у тексті не наведено достатніх аргументів щодо її чіткого відмежування від комунікативної чи інтеграційної функцій, що може потребувати додаткової теоретичної конкретизації та уточнення критеріїв функціональної диференціації.

4. У підрозділах 2.1 та 2.2 розділу 2 дисертації, при розкритті інституційних засад інформаційно-правового забезпечення агропромислового комплексу, досить дискусійними є твердження про самостійність інституційного виміру цього забезпечення. У низці випадків його елементи фактично дублюють складові системи публічного адміністрування у сфері АПК, що потребує більш чіткого обґрунтування критерію відмежування інституційної структури інформаційно-правового забезпечення від організаційно-правових форм діяльності органів державної влади.

5. У підрозділах 2.4 розділу 2 та 5.1–5.2 розділу 5 дисертаційного дослідження, де аналізуються безпекові аспекти інформаційно-правового забезпечення та напрями його вдосконалення, потребує подальшої деталізації питання співвідношення інформаційної безпеки агропромислового комплексу з національною та економічною безпекою держави. Хоча дисертант і акцентує

увагу на адміністративно-правовій природі цього інституту, залишаються відкритими питання міжвідомчої координації суб'єктів публічної влади, а також більш системного використання європейських практик кіберзахисту аграрних даних і критичної агропромислової інформаційної інфраструктури.

Вказані зауваження багато в чому мають дискусійний характер та не знижують достовірності основних наукових положень, висновків і рекомендацій, висловлених у рецензованій дисертації. Навпаки, це є свідченням творчого характеру роботи, підтвердженням складності та вагомості здійсненого теоретичного науково-правового пошуку.

На основі проведеного дослідження сформульовані положення, які репрезентують його наукову новизну, становлять вагомий внесок у розвиток вітчизняного інформаційного та адміністративного права. У роботі сформульована низка висновків, пропозицій, рекомендацій, які характеризуються науковою новизною, в сукупності вирішують важливі теоретичні та практичні завдання.

Оцінка ідентичності змісту реферату і основних положень дисертації дозволяє констатувати, що реферат дисертації ідентичний за змістом основним положенням самої дисертації.

Видаються обґрунтованими висновки здобувача щодо значущості його праці для науки і практики. Дисертаційне дослідження П. О. Шорського містить вагомі результати, які в сукупності вирішують важливі наукові завдання, а також забезпечують розв'язання цілої низки практичних питань, що виникають при функціонуванні агропромислового комплексу України. Отже, найбільш важливі наукові та практичні результати дисертаційного дослідження «Інформаційно-правове забезпечення сфери агропромислового комплексу України» мають вагоме різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані в науково-дослідній сфері, правотворчій діяльності, навчальному процесі, правозастосовній діяльності.

Висновок. Дисертація «Інформаційно-правове забезпечення сфери агропромислового комплексу України» є самостійним, цілісним, концептуальним

та завершеним науково-правовим дослідженням, яке відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (із змінами відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30 липня 2025 р. № 928), а її автор Шорський Павло Олександрович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії аграрних наук України,

заслужений юрист України,

завідувач кафедри адміністративного та

фінансового права Національного університету

біоресурсів і природокористування України

Володимир КУРИЛО

